PŘÍLEŽITOSTI K ROZVÍJENÍ KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ VE VÝUCE NA 1. STUPNI (NA PŘÍKLADU PŘÍRODOVĚDNÉHO UČIVA)

OPPORTUNITIES TO DEVELOP A PROBLEM-SOLVING COMPETENCE IN PRIMARY EDUCATION (USING AN EXAMPLE OF RIMARY SCIENCE)

Tereza Češková

Klíčová slova: *problémově orientovaná výuka, učební úloha, 1. stupeň, kritický didaktický incident*

Keywords: *problem-based learning, learning task, primary education, critical didactical incident*

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je představit kritické didaktické incidenty odehrávající se v problémově orientované výuce na 1. stupni. Základní výzkumná otázka zní: Co způsobuje, že navzdory nastolení problémově orientované úlohy ve výuce její potenciál není zcela využit?

Teoretická východiska v ČJ

Ukazuje se, že pro učitele jsou kompetence stále nesrozumitelné a ve výuce obtížně uchopitelné a že jejich rozvíjení u žáků je tím potenciálně omezeno (Analýza..., 2018, s. 6). Tato studie se zaměřuje na kompetenci k řešení problémů, konkrétně pak na situace, které mají potenciál tuto kompetenci u žáků rozvíjet, tj. na problémově orientované situace, v jejichž jádru stojí problémově orientované úlohy. Ve svém přístupu vycházím z problem-based learning (viz nejnověji Moallem, Hung & Dabbagh, 2019). To, že učitel ve výuce využije problémově orientované učební úlohy, však automaticky neznamená, že tím u žáků kompetenci k řešení problémů rozvíjí, proto je třeba zaměřit se i na průběh řešení těchto úloh.

Metodologie v ČJ

Zkoumáno je 19 výukových situací identifikovaných v 10 vyučovacích hodinách přírodovědy, které stavěly na problémově orientovaných úlohách, avšak zároveň nebyly hodnoceny jako rozvíjející. Data byla pořízena v rámci IVŠV videostudie ve školním roce 2010/2011, a to u pěti náhodně vybraných učitelů vždy ve dvou po sobě jdoucích vyučovacích hodinách. Využita byla metoda analýzy kritických didaktických incidentů (Tripp, 2012), jež umožňuje identifikovat opakující se vzorce jevů, které způsobují, že u úloh, které nesly potenciál rozvíjet kompetenci k řešení problémů, tento potenciál nebyl využit.

Závěry v ČJ

Dominantní skupinou incidentů bylo přílišné vztahování aktivity na učitele, které se projevovalo tím, že učitel natolik žáky provázel řešením úlohy, že ji de facto řešil sám. Dalším podobou incidentu bylo, že učitel radil natolik úzce, že se z původní PO úlohy stala buď série úloh nižší kognitivní náročnosti, nebo úloha „nevytěžená" čili taková, která sice nabízela prostor pro individuální řešení, argumentaci, širší diskusi či provázání s kontextem, ale tento prostor nebyl zásadně využit.

Souhrn příspěvku v AJ

The concept of competence is still not comprehensible enough for the teachers. The paper focuses on the problem-solving competence, specifically on those problem-oriented learning situations in primary Science that have a potential to develop the pupils' competence, however, the potential had not been fully used. The aim is to analyse critical didactical incidents that cause reducing of the potential.The results show recurrent patterns inside the situations that cause weakening of the PO task potential of developing problem-solving competence. Excessive taking activity on the teacher comprised the dominant group of incidents. The teacher gave hints so directly that the PO task had changed into several lower cognitive level tasks. Another incident was in constant repairing of all mistakes that made a solving process almost impossible.

Bibliografie

Moallem, M., Hung, W., & Dabbagh, N. (Eds.). (2019). *The Wiley Handbook of Problem-Based Learning*. Wiley Blackwell.

Tripp, D. (2012). *Critical incidents in teaching: Developing professional judgement.* Routledge.